

Innspill til Tannhelseutvalget fra Norsk Tannpleierforening

Norsk Tannpleierforening, NTpF, ønsker å gi ytterligere innspill til utvalget med utgangspunkt i mandat og tidligere innsendt innspill i forbindelse med muntlig innspillsmøte. NTpF ønsker spesielt i dette innspillet, å legge vekt på områder som styrker den helsefremmende og sykdomsforebyggende innsatsen. NTpF mener at det må på plass en stor endring i tannhelsetjenesten og øvrige helsetjenester for kunne møte kravet om bærekraftige helsetjenester.

Tannhelsetjenesten er i dag til dels en behandlingsrettet tjeneste hvor det i for stor grad fremdeles er satsing på individuelle tiltak, og med sykdomsfokus og behandling som svar på helseutfordringene. Det står i kontrast til en bærekraftig tjeneste som gjennom det viktige folkehelsearbeidet, skal skape helse. WHO sin resolusjon på oral helse, signert av helseministeren, og Global Oral Health Action Plan samt Norsk Tannpleierforening mener det må på plass et paradigmeskifte i tannhelsetjenesten for å nå tiltakene planen krever, om reduksjon av orale sykdommer og sosiale forskjeller innen munnehelse. Helse skapes i folks hverdag og i mindre grad på helseinstitusjonene. Det må bli en erkjennelse i tannhelsetjenesten og den øvrige helsetjenesten, slik NTpF ser det.

Tannhelsetjenesten må intensivere innsatsen på det helsefremmende og forebyggende arbeidet, med bakgrunn i de politiske føringene som vektlegger tiltak for å redusere behandlingsbehov. Derfor er det viktig at dette arbeidet, som er en vesentlig del i tannpleierens arbeidsdag, får en sentral plass i tannhelsetjenesten.

Tannpleierressurs og folkehelsearbeid

Tannpleierforeningen mener at tannpleiere er en viktig samfunnsaktør i den fremtidige, bærekraftige tannhelsetjenesten. Dette oppfatter vi også at mandatet signaliserer. Yrkesgruppens kompetanse på helsefremming, forebygging og samhandling blir enda viktigere fremover.

NOU 2023:4 Tid for handling sier at: «riktig oppgavefordeling starter med folkehelsearbeid, forebygging, tidlig innsats, helsefremmende arbeid og styrking av befolkningens helsekompetanse.». Rollefordeling og LEON-prinsippet gir økte gevinster innen ressursbruk, økonomi og effektivisering av tannhelsetjenesten. Norsk Tannpleierforening, på lik linje med Helsepersonellkommissjonen, mener at å bygge oppgavefordelingen nedenfra med en bedre utnyttelse av kompetansen enn tilfellet er i dag, fører til en kostnadseffektiv og bærekraftig tjeneste.

Det er rett ressursbruk at tannpleiere skal være spesialisten på folkehelsearbeid, og økt fokus på helsefremming og forebygging krever utvidet kompetanse i tjenesten på området. Årlige økonomiske overføringer via statsbudsjettet til videreutdanning for tannpleiere ved Universitetet i Sørøst-Norge, med mulighet for påbygging til master, understreker myndighetenes føringer for økt kompetanse på helsefremming i tannhelsetjenesten. Samfunnet må i større grad legge til rette for at hver enkelt kan hente frem egne ressurser til å ivareta helsen ut fra evner og behov. Mestringsevne og helsekompetanse blir viktige nøkkelbegreper i dette arbeidet. Økt ressursbruk på helsefremming og forebygging, krever også endret kunnskapsfokus hos helsepersonell. Kunnskapen må rettes mer mot kommunikasjon, samhandling, helsefremming og forebygging.

De siste 40 årene har det ifølge lov om tannhelsetjenesten vært fylkeskommunens samfunnsoppdrag å prioritere forebygging av tannhelse til befolkningen. Samfunnsoppdraget kan først få nødvendig oppmerksomhet når tannpleierkompetansen er i ledelsen og i tjenesten.

Tannpleierforeningen mener det er behov for økt antall tannpleiere i samfunnet og derav behov for økt utdanningskapasitet. Dette understøtter innspillene til flere av fylkeskommunene der de uttaler en alvorlig bekymring for underskudd av tannpleiere fremover, og mener utdanningskapasiteten på tannpleiere må økes.

På Samfunnsodontologiskforum nylig, etterlyste leder av Helsepersonellkommissjonen, professor Gunnar Bovim, flere tannpleiere. Han uttalte også at det er tannpleiere som er tannhelsetjenestens sin fremtid. NOU 2023:4 Tid for handling peker på at forholdstallet tannpleier: tannlege i Sverige er ca. 1:2, men i Norge er det 1:4. På 1980-tallet var målet å utdanne 100 tannpleiere årlig. I dag utdannes det rundt 80 tannpleiere årlig.

Økt antall tannpleiere vil føre til at man kan imøtekomme den demografiske utviklingen, sikre sysselsetting av yrkesgruppen i distriktet, øke innsatsen for å redusere behandlingsbehov samt sikre ivaretagelse av nye lovfestede grupper etter forslag til endring av tannhelsetjenesteloven.

Tannpleierforeningen viser til mandatets punkt om behov for mer tannhelsedata. NTpF mener det bør innføres bedre og økt rapportering for tannhelsetjenesten på folkehelseiltak. Det bør tilrettelegges for at hele befolkningen får samme tilbud gjennom folkehelsearbeidet.

Tannpleierforeningen etterlyser system i tannhelsetjenesten som sikrer en mer lik innsats på området. Arbeidet skal ikke være personavhengig, men satt i system med rapportering som sikrer gjennomføring og tilnærmet likt tilbud. Denne rapporteringen vil sikre økt fokus på folkehelsearbeid samtidig som det blir mer synlig og verdsatt. Man vil også få kartlagt behov og mangler ved folkehelsearbeidet fremover.

Nasjonale folkehelseiltak, rapporteringssystemer, og samarbeidsavtaler med kommunene, vil i større grad sikre samfunnsinteressene for likebehandling og man unngår at hvert fylke bruker tid og ressurser på å utarbeide samme dokumenter og tiltak.

Pr. i dag er det etablert et nasjonalt folkehelsenettverk bestående av folkehelserådgiverne i den offentlige tannhelsetjenesten. Som nevnt, har fylkene ulikheter i omfang og praktisering av lovverk, bruk av titler og plassering av folkehelsearbeidet, i tillegg til at de er plassert på ulikt organisasjonsnivå i fylkeskommunene. Dette fører til store ulikheter nasjonalt. For å synliggjøre viktigheten og tydeliggjøre rollen rådgiverne har, mener Tannpleierforeningen at det bør etterstrebes mer likhet mellom fylkene på dette området, og føringer må forankres sentralt dersom nåværende organisering beholdes.

Tannpleiere og tannhelsetjenesten er viktige samarbeidspartnere i det kommunale helsearbeidet. I den framtidige tannhelsetjenesten, må det sikres at tannhelsetjenesten involveres i folkehelsearbeidet i kommunen/fylkeskommunene. Ved tettere samarbeid/annen organisering mellom tannhelsetjenesten og de øvrige helsetjenestene, vil man lettere kunne definere utfordringer og mulige tiltak og løsninger. Et eksempel som kan bidra til dette, er etablering av tannpleier i kommunen. «Tannpleier i kommunen» er i dag et prosjekt i regi av Helsedirektoratet med målsetting om bedre samhandling mellom tannhelsetjeneste og kommunen. Prosjektet har oppstart høsten 2023, i tre kommuner i Norland fylke. På sikt vil dette prøveprosjektet kunne øke etterspørselen av tannpleiere. Økt andel tannpleiere i samfunnet, vil kunne gi en tannhelsetjeneste som er i tråd med en bærekraftig helsetjeneste til det beste for folket.

Tannhelsetjenesten

Dagens organisering i fylkeskommunene gir ulikt fokus og ressursbruk på helsefremming og forebygging. Denne organiseringen fører også til uønskede variasjoner og ulike tilbud av tannhelsetjenester til befolkningen. Et eksempel er tilbudsskjema for de med rettigheter i den offentlige tannhelsetjenesten. Det utformes i dag lokalt, og tilbudet praktiseres ulikt i de forskjellige fylkene.

WHO sier i sin globale strategi for oral helse at universell oral helsedekning betyr at hver enkelt har tilgang til viktige, kvalitetshelsetjenester som svarer til deres behov og som de kan bruke uten å lide økonomiske problemer. Tjenestene inkluderer oral helsefremming og forebygging, behandling og rehabiliteringsintervensjoner relatert til orale sykdommer og tilstander over hele livsløpet. Universell oral helsedekning vil gjøre det mulig for alle mennesker å ha best mulig oral helse, noe som bidrar til at de lever sunne og produktive liv. Å oppnå best mulig oral helse er en grunnleggende rettighet for ethvert menneske. Tannpleierforeningen støtter dette.

Tannpleierforeningen mener at tannhelsetjenesten skal ha som mål å bli en mer personorientert helsetjeneste. Personorienterte verdier og prinsipper som respekt, autonomi, deltakelse, rettferdighet, verdighet, tillit, pasientsikkerhet og rettigheter er sentrale i helsearbeidet og politikktutforming. Tannhelsetjenesten må bygges opp rundt brukerne som likeverdige og selvstendige individer med egne verdier og behov.

Forskning i tannhelsetjenesten

Tannpleierforeningen viser til Unio sitt innspill hvor de uttaler at forskning og innovasjon må prioriteres for å gjøre tannhelsetjenesten best mulig rustet til å møte fremtidens utfordringer.

Slik handlingsplanen «Sammen om kunnskapsløftet for oral helse (2017-2027)» tilsier, bør det forskes på effekten av nye tiltak og intervensjoner som blir satt i gang, for å forbedre munnhelsen til befolkningen. Det kan være både folkehelseiltak og behandlingstiltak.

Flere tannpleiere som tar Ph.d. kan bidra til mer forskning på oral helse med et helsefremmende perspektiv. Det er pr. i dag 5 tannpleiere med Ph.d. i Norge og 6 tannpleiere som har påbegynt sitt doktorgradsarbeid. Til sammenligning er det i Sverige 42 tannpleiere med Ph.d.

Kompetansesentrene er en nyttig bidragsyter, og det bør jobbes med praksisnær forskning mer aktivt i den framtidige tannhelsetjenesten. Det vil gi relevant kunnskap for tjenesten, engasjerte ansatte og nyttig kunnskap til gode for brukerne.

Norsk Tannpleierforening ønsker utvalget lykke til med videre arbeid for en bærekraftig tannhelsetjeneste.